

Akcijski načrt za izboljšanje sistemov pridobivanja podatkov o migracijah in podatkovnih virov v Sloveniji

Nada Stropnik in Nataša Kump

Inštitut za ekonomska raziskovanja, Ljubljana

Amna Potočnik, Borut Jurišić in Sabina Šneider

Mariborska razvojna agencija

Ta akcijski načrt je rezultat projekta SEEMIG – Upravljanje z migracijami in njihovimi učinki v Jugovzhodni Evropi: transnacionalni ukrepi, ki vodijo k na podatkih temelječim strategijam.

Koda projekta: SEEMIG - SEE/C/0006/4.1/X

Vodilni partner: Madžarski osrednji statistični urad

Dokument je nastal v okviru aktivnosti *Izboljševanje sistemov pridobivanja podatkov o migracijah in človeškem kapitalu na območju Jugovzhodne Evrope*, ki sta jo koordinirala srbski Inštitut za družbene vede (Inštitut društvenih nauka, Beograd) in Demografski raziskovalni inštitut pri Madžarskem osrednjem statističnem uradu.

1. UVOD

Cilj akcijskega načrta projekta Upravljanje z migracijami in njihovimi učinki v Jugovzhodni (JV) Evropi (SEEMIG) je izboljšati kakovost podatkov o migracijah, migrantih, demografskih značilnostih in značilnostih trga dela na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, kot tudi izboljšati razpoložljivost in dostopnost teh podatkov. Akcijski načrt vsebuje priporočila za izboljšanje kakovosti in količine podatkov, vključenih v SEEMIG transnacionalno bazo podatkov.

Akcijski načrt je niz korakov, ki peljejo k doseganju enega o glavnih ciljev projekta SEEMIG: izboljšanju pridobivanja podatkov, namenjen uspešnemu izvajanju na podatkih temelječih strategij. Podlaga zanj so nacionalna in transnacionalna analiza najpomembnejših podatkovnih virov na področju mednarodnih migracij – zlasti tistih podatkov, ki so v zvezi s človeškim kapitalom in nacionalnim trgom dela, pa tudi tistih, ki so potrebni za mednarodno primerjavo načinov zagotavljanja statističnih podatkov v Jugovzhodni Evropi. SEEMIG "Akcijski načrt za izboljšanje sistemov pridobivanja podatkov o migracijah in podatkovnih virov" je torej niz ukrepov na nacionalni in lokalni ravni, ki bodo prispevali k izboljšanju podatkov na področju migracij, trga dela in demografije.

Namen Akcijskega načrta je predlagati potrebne izboljšave v sistemih pridobivanja podatkov in prispevati k oblikovanju brezplačne transnacionalne podatkovne baze, v kateri bo možno najti podatke o migracijskih in demografskih procesih ter dogajanjih na trgih dela v državah, vključenih v projekt SEEMIG. Deležniki na lokalni, nacionalni in regionalni ravni bodo te podatke lahko uporabljali v strateškem razvojnem načrtovanju. To naj bi peljalo k boljši oceni migracijskih in demografskih procesov ter z njimi ozko povezanih procesov na področju človeškega kapitala in trga dela. Namen Akcijskega načrta je tudi izboljšati povezavo med nacionalnimi in mednarodnimi (predvsem v regiji JV Evrope) sistemi pridobivanja podatkov in praktično uporabo teh podatkov.

Akcijski načrt opredeljuje konkretne naloge, ki jih je treba opraviti s ciljem izboljšanja zbiranja podatkov na navedenih področjih. Določa tudi subjekte, ki naj bi bili zadolženi za izvajanje teh nalog. Nadalje, opredeljuje časovni okvir in določa vrsti red izvajanja nalog. V pričujočem Akcijskem načrtu obravnavamo potrebe, ki so značilne za Slovenijo, to je tiste naloge, ki izhajajo iz sedanjega stanja na področju relevantnih podatkovnih virov in so v zvezi z vlogo migracij v razvoju države. Akcijski načrt je razdelan po naslednjih vidikih: 1) raven ukrepanja, 2) relevantni deležniki, in 3) prioriteta aktivnosti. Zajema petletno obdobje. Obravnavajo se različni pravni, institucionalni, organizacijski, finančni in tehnični izzivi. Akcijski načrt je v skladu s strateškimi cilji Wiesbadenskega memoranduma, ki ga je Odbor za evropski statistični sistem (European Statistical System Committee - ESSC) sprejel 28. septembra 2011.

Koordinator izdelave akcijskih načrtov, ki so rezultat SEEMIG delovnega paketa 4, je Institut društvenih nauka iz Beograda skupaj z vodjo delovnega paketa 4, Demografskim raziskovalnim inštitutom iz Budimpešte. Predlogo za Akcijski načrt je pripravil Demografski raziskovalni inštitut. Avtorja Akcijskega načrta za Slovenijo sta Inštitut za ekonomska raziskovanja (IER) iz Ljubljane in Mariborska razvojna agencija (MRA).

2. MOŽNOSTI ZA USTANOVITEV RAZVOJNIH PODATKOVNIH BAZ NA NACIONALNI, LOKALNI IN TRANSNACIONALNI RAVNI

Bilo bi možno ustanoviti nacionalno razvojno bazo s podatki o migracijah, trgu dela in človeškem kapitalu. Izhodišče bi bili nacionalni podatki in kazalniki v SEEMIG transnacionalni podatkovni bazi. Zaradi visoke kakovosti in dostopnosti statističnih podatkov v Sloveniji bi takšna podatkovna baza imela pomen samo, če bi zagotavljala primerljive transnacionalne podatke (torej, če ne bi vsebovala samo nacionalnih podatkov). Statistični urad Republike Slovenije vzdržuje spletni podatkovni portal SI-STAT (<http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/statfile2.asp>), ki je podoben takšni podatkovni bazi.

V statistični regiji Podravje, na nivojih teritorialnih enot LAU1 (upravne enote), LAU2 (občine) ali NUTS3 (statistična regija), ni vzpostavljene enotne točke, s pomočjo katere bi bilo mogoče razumeti ali pridobiti vpogled v velikost in sestavo prebivalstva za omenjene teritorialne enote. Prav tovrstne, in primerno interpretirane, informacije pa lokalne oblasti potrebujejo za pripravo strateških dokumentov, namenjenim učinkovitim storitvam, kohezijski politiki ter lokalnemu gospodarskemu razvoju.

Cilj Mariborske razvojne agencije (MRA) je vzpostavitev enovitega vira regionalnih podatkov (EVRP), ki bi omogočal lokalnim določevalcem hiter in celovit vpogled v podatke o prebivalstvu (vključno z migracijami), trgu delovne sile in človeških virih.

Kot regionalna razvojna agencija je MRA vključila vzpostavitev EVRP (za potrebe po podatkih na lokalnem/regionalnem nivoju) v regionalni razvojni načrt 2014-2020 za Podravje (NUTS3 nivo), ter je koordinirala dejavnosti z drugimi razvojnimi agencijami po Sloveniji.

Bilo bi možno in koristno vzdrževati SEEMIG transnacionalno podatkovno bazo tudi po koncu projekta. Statistični urad Republike Slovenije ne more prevzeti te odgovornosti za slovenske podatke. Na delavnici v okviru projekta SEEMIG so se slovenski strokovnjaki strinjali, da bi moral podatkovno bazo vzdrževati javni zavod. To pa bi bilo mogoče le ob zagotovitvi finančnih virov za ta namen.

3. AKTIVNOSTI NA NACIONALNI RAVNI ZA IZBOLJŠANJE SISTEMOV, KI ZAGOTAVLJAJO PODATKE O MIGRACIJAH

3.1. Administrativni viri podatkov

Obstajata dve med seboj povezani težavi v zvezi z administrativnimi viri podatkov v Sloveniji:

1. migracijski tokovi ne zajemajo neprijavljenih izselitev slovenskih državljanov s stalnim prebivališčem v Sloveniji v tujino; posledično,
2. podatki o številu izseljenih oseb niso popolni.

Nadalje, težave so v tem, da

3. nekateri tujci z dovoljenjem za prebivanje ali potrdilom o prijavi prebivanja ne prijavijo stalnega ali začasnega prebivališča v Sloveniji;¹
4. tujci s stalnim prebivališčem v Sloveniji se ne odjavijo, ko zapuščajo Slovenijo (ko se vračajo v svojo matično državo ali se selijo v neko drugo državo); in
5. smrti izseljenca se ne sporoči vedno in zato se nekaterih umrlih izseljencev ne izbriše iz registra.

Prav tako,

6. pred letom 2011 se ni beležilo izobrazbe migrantov,² in
7. čezmejne dnevne delovne migracije iz Slovenije se ne beležijo celovito.

- **Koraki za izboljšanje postopkov zbiranja podatkov, povečanje zajetja in kakovosti podatkov ter posodabljanje podatkovnih baz**

Slovenska nacionalna statistika migracij in prebivalstva se lahko izboljša s pozitivnimi premiki na področju prijavljanja in odjavljanja prebivališča. Cilji Slovenije bi morali biti:

- beleženja vseh izselitev slovenskih državljanov in tujcev s stalnim prebivališčem v Sloveniji,
- dosledno beleženje podatkov o državi naslednjega prebivališča odseljenih slovenskih državljanov in
- zbiranje in analiza podatkov o čezmejnih dnevni delovnih migracijah.

Predlagamo naslednje korake:

- a) Uvedba pravšnjih spodbud za slovenske državljane in tujce v Sloveniji, da se odjavijo ob odselitvi v tujino, ter za upravne enote, da beležijo podatke o izselitvah**

Ministrstvo za notranje zadeve beleži izdajo dovoljenja za prebivanje tujcu kot priselitev, prenehanje veljavnosti ali preklic dovoljenja za prebivanje tujca pa kot izselitev. Ti podatki niso uradna statistika o migracijah, temveč samo uradna statistika dovoljenj za prebivanje. Tujec, ki mu je Republika Slovenija izdala dovoljenje za prebivanje ali potrdilo o prijavi prebivanja,³ mora prijaviti svoje stalno ali začasno prebivališče pri upravni enoti. Toda nekateri tega ne storijo.⁴ Statistični urad Republike

¹ Zaradi tega se za pripravo statistike migracij uporabljajo podatki o prijavi prebivališča.

² Baza podatkov o izobrazbi migrantov je bila vzpostavljena ob registrskem popisu prebivalstva leta 2011 in se letno posodablja (izobrazba emigrantov je po stanju na začetku leta, izobrazba imigrantov pa po stanju konec leta). Podatke o izobrazbi imigrantov se večinoma zajema iz poročil delodajalcev (zaposlenih je približno 80% imigrantov).

³ Državljan EU in držav članic Evropskega gospodarskega prostora ne potrebujejo vstopnega dovoljenja za vstop v Republiko Slovenijo ne glede na razlog vstopa v državo in prebivanja v njej. V primeru, da na območju Republike Slovenije želijo prebivati več kot tri mesece, morajo pred iztekom teh treh mesecev prijaviti svoje prebivanje, da bi prijavili svoje prebivališča. Veljavnost potrdila o prijavi prebivanja je pet let ali za čas nameravanega prebivanja v Republiki Sloveniji, če je ta krajši od pet let.

⁴ Stalno prebivališče se mora prijaviti v osmih dneh od naselitve (Zakon o prijavi prebivališča 2001: 6. člen), začasno prebivališče pa v treh dneh (10. člen). Če se tega ne stori, sledi kazen z globo od 400 do 1.200 evrov

Slovenije za namen statistike migracij uporablja: a) za statistiko priselitev podatke o prijavah prebivališča in b) za statistiko odselitev podatke o odjavah prebivališča ali poteku trajanja začasnega prebivališča.

Državljeni tretjih držav, ki želijo vstopiti v Slovenijo in prebivati v njej za namen, ki ni dovoljen z vizo, si morajo pridobiti dovoljenje za prebivanje. Dovoljenje za začasno prebivanje se izda za določen čas in praviloma za določen namen. Dovoljenje za stalno prebivanje se izda brez omejitev glede trajanja in namena bivanja v Republiki Sloveniji (Zakon o prijavi prebivališča 2001: 32. člen).

V primeru izdaje potrdila o prijavi prebivanja državljanu EU ali države članice Evropskega gospodarskega prostora zaradi dela⁵ (zaposlitve ali dela, samozaposlitve, izvajanja storitev) ali pa študija ali druge oblike izobraževanja, je najbolj verjetno, da bo izselitev takšne osebe iz Slovenije – če ne odjavi svojega prebivališča – zaznana in zabeležena v času poteka te aktivnosti (kar je verjetno blizu času odhoda iz države). Potek pogodbe o delu je na primer razviden iz evidenc, ki jih vodijo na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje in Zavodu za zdravstveno zavarovanje Republike Slovenije.⁶

Če pa je razlog za prijavo prebivališča združitev družine in drug razlog, je možno, da se odselitve takšne osebe iz Slovenije ne bo zaznalo pred potekom 5-letne veljavnosti potrdila o prijavi prebivanja. Glede na to, da se dovoljenje za stalno prebivanje lahko izda državljanu EU, ki je v Republiki Sloveniji zakonito prebival neprekinjeno pet let, se odselitve državljana EU, ki ni zavezanec za plačilo prispevkov za socialno varnost, ne bo moglo zaznati, če se ne bo odjavil (tudi ob smrti ne, če ni državljan/ka Slovenije).

Po Zakonu o prijavi prebivališča (2001: 13. člen) mora oseba, ki namerava odpotovati z območja Republike Slovenije za več kot tri mesece, svoj odhod prijaviti pristojnemu organu, preden odpotuje. Če tega ne stori, sledi kazen z globo od 400 do 1.200 evrov (25. člen), ki pa se ni izkazala za zelo učinkovito. Problem neodjavljanja bi lahko rešili z enotno matično številko občana na ravni EU, uvedbe le-te pa ni pričakovati.

Število tujcev v Sloveniji je precenjeno iz dveh razlogov: 1) svobode gibanja v EU in 2) neregistriranih odselitev oseb (v glavnem delovnih migrantov), ki so se vrnilo v svoje matične države. Poleg tega obstaja zamik pri odjavljanju slovenskih državljanov. Ti odjavljanje odlagajo na čas, ko se v tujini naselijo za stalno. Posledično je zabeležena starost slovenskih državljanov, ki so se odselili v tujino, nekoliko višja od dejanske (tiste v času, ko so zapustili Slovenijo).

Navajamo nekaj možnih načinov za izboljšanje podatkov v Centralnem registru prebivalstva (CRP):

- Davek na nepremičnine (ali podobna tovrstna dajatev) bi lahko bil nižji za slovenske državljane, ki ne živijo v Sloveniji.
- Komunalni prispevki in lokalni davki/dajatve v zvezi z nepremičninami bi lahko bili vezani na prebivališče (bili bi na primer nižji za osebe, odseljene v tujino). Isto bi lahko veljalo za tujce, ki so lastniki nepremičnin v Sloveniji, ali osebe, ki nepremičnine dajejo v najem v času svoje odsotnosti iz Slovenije.
- Akcije osveščanja glede odjave.

(25. člen). Ministrstvo za notranje zadeve je dalo upravnim enotam navodilo, naj ob izdaji dovoljenja za prebivanje ali potrdila o prijavi prebivanja priseljence opozorijo na obveznost prijave prebivališča.

⁵ V tem primeru se oseba registrira tudi na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje.

⁶ Poslovni register Slovenije dnevno obvešča Zavod za zdravstveno zavarovanje Republike Slovenije o osebah, ki niso več zaposlene ali pa nimajo več registrirane dejavnosti.

V primeru, da delodajalec po izteku delovnega dovoljenja ne odjavi svojega zaposlenega, ga Zavod za zdravstveno zavarovanje Republike Slovenije pozove, naj dostavi novo pogodbo.

- Odkrivanje odseljenih v sodelovanju s Pošto Slovenije, na primer identifikacija oseb, ki jim ni bilo možno vročiti uradne pošte.
- Primerjanje podatkov Centralnega registra prebivalstva s tistimi iz podatkovnih baz Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, kjer so na voljo podatki o državah prebivališča upokojenecv (tj. državah, v katere se nakazujejo pokojnine). Na ta način bi odkrili upokojenca, ki so se odselili iz Slovenije.
- Preverjanje prebivalcev, ki se jim socialne transferje nakazuje v druge države. Dejansko prebivanje v Sloveniji je namreč pogoj za upravičenost do socialnovarstvenih in družinskih prejemkov.
- Preverjanje prebivalcev, ki ne koristijo zdravstvenih in izobraževalnih storitev, kljub temu da bi se to pričakovalo.
- Izbris iz prebivalstva (iz Centralnega registra prebivalstva) tistih oseb, ki so presegle določeno starost.
- Italijanska dobra praksa: Lokalna policija pisno pozove osebe, ki pogosto potujejo na območju EU, naj se v dveh tednih zglasijo na policijski postaji, v nasprotnem pa bodo izbrisane iz prebivalstva države. Poleg tega se odjavljanje izseljencev spodbuja s skoraj ničelnim davkom na posest za osebe, ki so v registru italijanskih državljanov, živečih v tujini. Tujci s stalnim prebivališčem v Italiji morajo vsako leto obnoviti najemno pogodbo za stanovanje (zaradi letnega usklajevanja vrednosti stanovanj z inflacijo), za to pa morajo biti osebno prisotni v Italiji.

Tudi register Zavoda za zdravstveno zavarovanje Republike Slovenije je lahko vir, na podlagi katerega bi odkrivali neregistrirano izseljevanje, toda le v omejenem obsegu, ker se ljudje (vključno zaposlene osebe) lahko odločijo, da bodo ohranili zdravstveno zavarovanje v matični državi. Nadaljnjo omejitev predstavlja dvojno državljanstvo.

V Sloveniji bo v letu 2014 opravljena analiza oseb, ki so sicer zabeležene v Centralnem registru prebivalstva, a jih ni v nobenem drugem registru. Takšne osebe predstavljajo približno 1% vseh oseb v Centralnem registru prebivalstva.

Kaže, da ni načina, da bi upravne enote spodbudili k večji učinkovitosti pri zajemanju podatkov o izselitvah, saj je zanje vodenje evidenc le dodatno delo in težava. Eden od razlogov za usklajevanje Centralnega registra prebivalstva z dejanskim prebivanjem v državi je to, da je upravičenost do socialnih transferjev odvisna od države prebivališča. Nadaljevanje prejemanja socialnih transferjev (zlasti družinskih prejemkov) je lahko močan razlog za neodjavljanje ob odselitvi v tujino. Toda ti transferji se financirajo iz državnega proračuna in ne iz občinskih.

b) Zbiranje podatkov o čezmejnih dnevnih delovnih migracijah

Slovenski register zaposlenih oseb sedaj vsebuje le podatke o čezmejni delovni migraciji v Slovenijo. Podatke o osebah, ki delajo v tujini, a so zavarovane v Sloveniji, bi lahko pridobili od Zavoda za zdravstveno zavarovanje Republike Slovenije, toda iz šifre zdravstvenega zavarovanja ni vedno razvidno, ali je oseba dnevni migrant. Isto velja za register zavezancev za dohodnino: ne vemo, ali je oseba, ki je dohodek zaslužila v tujini, dnevni migrant.

Zbirati bi bilo treba tudi podatke o čezmejnih dnevnih delovnih migracijah iz Slovenije. To ne velja samo za Slovenijo, temveč za vse države članice EU in njihove sosednje države, ki niso članice EU. Eurostat bi moral biti zainteresiran za to, da bi se o teh migracijah poročalo na metodološko enoten način, tako da bi imeli primerljive podatke. Na ravni EU bi lahko predpisali pošiljanje podatkov v osrednjo bazo pri Eurostatu. Ustrezne predpise bi sprejeli na ravni EU in jih nato razširili na sosednje države z bilateralnimi sporazumi med EU in posameznimi državami. Pobudo za centralno zbiranje podatkov o čezmejnih dnevnih delovnih migracijah lahko da Zavod za zaposlovanje ali Statistični urad katere koli od držav, ki so zainteresirane za tovrstne podatke in bi sodelovale pri zbiranju le-teh.

Nagibamo se torej k ustanovitvi registrov za ta namen in ne k zbiranju podatkov z anketami. To izbiro utemeljujemo z dejstvom, da ta pojav lahko celovito zajamemo le z izmenjavo ustreznih podatkov na podlagi registrov zaposlenih oseb sosednjih držav. Poleg podatka o številu čezmejnih dnevni delovnih migrantov bi države morale sporočiti vsaj osnovne demografske podatke o migrantih (občina prebivališča, izobrazbena raven, starost, poklic itd.).

- Koraki k boljšim ocenam

Omenili smo že, da bi moralo Ministrstvo za notranje zadeve storiti nadaljnje korake k izboljšanju točnosti/zanesljivosti podatkov o izselitvah, kar bi imelo za posledico boljšo oceno števila izseljencev. Ni namreč realno pričakovati, da bi dosegli polno zajetje. Nekateri koraki, ki peljejo k boljšim ocenam, so bili že navedeni in opisani. Obstaja pa še ena težava: število izseljenih oseb sedaj vključuje tudi tiste državljane Slovenije, ki so odšli v tujino in tam umrli. Izključiti jih ni možno, če ustrezni slovenski register ni prejel uradne informacije o njihovi smrti. To očitno ni problem samo slovenskih registrov in statistike. Zato bi bilo treba ustanoviti sistem doslednega medsebojnega obveščanja o umrlih državljanih drugih držav⁷ – najprej na ravni EU, nato pa ga z bilateralnimi (regionalnimi) sporazumi razširiti na druge države. V nekaterih primerih pa tudi to ne bo učinkovito: na primer, če je oseba dobila (tudi) državljanstvo države prebivališča, ali pa če ima dvojno državljanstvo držav, ki nista državi njenega zadnjega prebivališča, a eno od teh državljanstev ni zabeleženo v državi zadnjega prebivališča.

Znak za to, da je slovenski državljan umrl v tujini, je na primer vrnjena pošta v zvezi z volitvami. Takšne primere se razišče, da bi se pridobilo dokazilo o smrti.

3.2. Anketa o delovni sili (ADS)

- Koraki k povečanju zajetosti tujcev z zmanjšanjem jezikovnih ovir med anketiranjem

Med anketiranjem v Sloveniji jezikovne ovire niso bile zaznane kot večja težava. Leta 2012 je bilo – pri 7.000 gospodinjstev v vsakem četrletnem vzorcu – samo 21 primerov neodgovorov zaradi nerazumevanja jezika.

- Koraki k povečanju podzorca priseljencev in prilagajanju le-tega dejanski prostorski porazdelitvi priseljencev

Vzorec slovenske Ankete o delovni sili (ADS) je stratificiran (po regiji, spolu in starosti) in je vanj vsako četrletje vključenih približno 15.000 posameznikov. Kljub razmeroma velikemu vzorcu niso možne podrobne analize posameznih skupin prebivalstva (npr. priseljencev) na ravni statističnih regij ali na nižjih ravneh. Na splošno je število priseljencev v vzorcu ADS podcenjeno, v glavnem zaradi nezajetja kolektivnih gospodinjstev, v katerih pa živi večina tujcev z začasnim prebivališčem. Vključitve kolektivnih gospodinjstev v anketo se ne načrtuje. Zaradi majhnega deleža individualnih gospodinjstev, v katerih živijo priseljenci, bi bilo potrebno zelo veliko povečanje vzorca, če bi želeli doseči zadostno število priseljencev v ADS. Zato se tudi to verjetno ne bo uresničilo.

- Koraki k vključitvi dodatnih vprašanj v zvezi z izseljevanjem ali delovnimi migracijami

Bilo bi dobro z raziskovanjem ugotoviti obstoj namena izseliti se. ADS in »Slovensko javno mnenje« sta anketi, ki se izvajata v Sloveniji in v kateri bi bilo smiselno dodati vprašanja v zvezi z izseljevanjem. Možna dodatna vprašanja bi lahko bila: "Ali ste kdaj pomislili na to, da bi poiskali zaposlitev v drugi

⁷ Po informaciji, dobljeni od odgovorne osebe na Ministrstvu za notranje zadeve, Slovenija druge države obvešča o smrti njihovih državljanov.

državi?”, “V kateri državi?”, “Ali trenutno iščete zaposlitev/delo v tujini?”, “V kateri državi?”, “Kaj je razlog za to?” itd. Toda s tem v zvezi so tudi določeni pomisleki.

- Obstaja precejšnje razhajanje med namenom izseliti se in dejanskim ravnanjem (izselitvijo): število oseb, ki izkažejo namen izseliti se, je precej višje od dejanskega števila tistih, ki se dejansko izselijo.
- Pripravljenost ljudi sodelovati v terenskih raziskavah v Sloveniji v zadnjem času upada. Dolžina vprašalnika pa močno vpliva na pripravljenost za sodelovanje.
- Poleg tega, zaradi neugodnega finančnega položaja Slovenije (in tudi Statističnega urada Republike Slovenije – SURS-a) in omejenih človeških virov so spremembe usmerjene v zmanjšanje števila vprašanj v vprašalniku ADS in ne v povečanje. Zaradi tega ni realno pričakovati, da bodo v srednjeročnem obdobju v vprašalnik ADS vključena dodatna vprašanja.

Glede na dosedanje prakso bi bilo najbolje, da bi pobuda za vključitev dodatnih vprašanj v ADS prišla skozi Sosvet za statistiko dela⁸ ali od njega. Dodatna vprašanja je treba vključiti v letni načrt, ki se ga sprejema ob koncu leta za naslednje koledarsko leto. Celoten postopek je razmeroma dolg.

Bilo bi najbolje, če bi se za zbiranje podatkov o namenu izseliti se dogovorili na ravni EU. Že nekaj dodatnih vprašanj (o namenu izseliti se, prejšnjih izkušnjah z iskanjem zaposlitve v tujini, državi, v kateri se išče zaposlitev, itd.) bi dalo pomembne informacije za raziskovanje in politično odločanje.

- Možnost, da bi uporabili SEEMIG pilotno metodo (dodatna stalna vprašanja o izseljevanju v ADS)

Izkušnje, pridobljene s SEMIG pilotnim raziskovanjem, nakazujejo, da bi lahko ADS – kot nacionalno reprezentativno anketo z velikim vzorcem – lahko uporabili za zanesljive ocene števila izseljencev iz neke države. Na splošno bi bilo mogoče uporabiti SEEMIG pilotno metodo v slovenski ADS in vključiti vprašanja glede izseljevanja. Toda treba je upoštevati dejstvo, da je ADS namenjena predvsem za spremljanje aktivnosti, tj. tekoče situacije na trgu dela. Vsako dodatno vprašanje v tej anketi bi bilo treba oceniti z vidika potreb, dodatne obremenitve, kakovosti in vpliva na stopnjo odgovorov. ADS bi lahko bila koristen vir podatkov o izseljencih za države z obsežnim izseljevanjem, kar pa Slovenija ni. Glede na to, da ne bi mogli zajeti velikega podzorca izseljencev iz Slovenije (še zlasti ne neodjavljenih), bi stroški močno presegli koristi. Namreč, zaradi majhnega vzorca (ki bi lahko podcenil število gospodinjstev z izseljenimi člani) in nepripravljenosti razkriti podatke o drugih osebah, je zelo verjetno, da bi anketa identificirala v glavnem tiste izseljence, ki so v tujini že dolgo časa in so že bili registrirani kot izseljenci, ter zelo majhno število še neodjavljenih izseljenih oseb. Glede na vse to menimo, da ADS ne primerna za zbiranje podatkov o izseljencih iz Slovenije. Upoštevati je treba tudi to, da ima Slovenija zelo dobre registre.

Ne nazadnje, v Sloveniji upada stopnja odgovorov pri osebni anketiranju, tako da se v praksi poskuša izogniti vprašanju, ki bi lahko zmanjšala pripravljenost za sodelovanje in s tem zmanjšala stopnjo odgovorov.

3.3. Posebne raziskave o migracijah

Splošne raziskave večinoma niso dovolj reprezentativne za podskupine prebivalstva, kot so imigranti, katerih številni pripadniki živijo v kolektivnih gospodinjstvih. To je še zlasti pomembno za državo, kot je Slovenija, kjer imigranti predstavljajo razmeroma majhen delež prebivalstva. Zaradi tega mora

⁸ Statistični sosveti za posamezna področja državne statistike so oblikovani pri SURS-u. Njihovo delovanje pomembno vpliva na razvoj slovenske državne statistike na strokovni ravni in pri sodelovanju institucij v skupnih naporih za kakovostne, pravočasne in relevantne statistike. Člane statističnih sosvetov imenujejo predstojniki institucij na prošnjo SURS-a (https://www.stat.si/drz_stat_sosveti.asp).

Slovenija stremeti k zbiranju čim večjega števila podatkov v registrih in izvajanju raziskav, ciljanih na populacijo migrantov.

Izseljevanje iz Slovenije ni zadosti raziskano, zato bi bila celovita raziskava dobrodošla, tudi za namen oblikovanja nacionalnih strategij. Potrebne so tudi raziskave o potencialnem izseljevanju.

Strokovna razprava v Sloveniji ni podprla ideje o raziskavi, v kateri bi gospodinjstva spraševali o tem, ali se je kateri njihov član v zadnjih letih izselil v tujino, saj ni verjetno, da bi rezultati opravičili vložena sredstva (tudi zaradi upadajoče stopnje odgovorov pri osebnem anketiranju, ki bi jo občutljiva vprašanja – kot tista o izseljenih članih gospodinjstva – še dodatno zmanjšala).

S posebno raziskavo bi lahko zbirali tudi podatke o čezmejnih dnevni delovnih migracijah.

• Sistematično, mednarodno standardizirano ter na raziskavah temelječe zbiranje podatkov v zvezi z migracijami lahko vpeljejo:

- Eurostat (na primer periodične module ADS; glej poglavje 3.2.) ali druga organizacija na ravni EU,
- druge mednarodne organizacije (OECD, Združeni narodi, Svetovna banka, Mednarodna organizacija dela) in
- (raziskovalni) projekti, ki jih financirajo mednarodne organizacije.

• Kako se lahko oblikujejo raziskave na transnacionalni, nacionalni in lokalni ravni?

Raziskovalci in oblikovalci politik za svoje delo potrebujejo več kot nekaj osnovnih demografskih podatkov o izseljencih. Obstaja potreba po celoviti raziskavi o izseljevanju iz Slovenije in izseljencih, predvsem o izseljevanju slovenskih državljanov. Izseljevanje visoko izobraženih mladih ljudi zaradi iskanja dela in dobrih obetov za bodoče poklicno in zasebno življenje je aktualna tema ne samo v Sloveniji, temveč tudi v številnih drugih evropskih državah.

Tudi raziskave migracij in migracijskega obnašanja na vzorcu prebivalstva bi utegnile biti koristne za predvidevanje potencialnega izseljevanja, ugotavljanje razlogov zanj in spoznavanje stališč do izseljevanja, to je za identifikacijo:

- dejavnikov, ki določajo mednarodno migracijo prebivalstva, in
- pričakovanj glede mednarodnih selitev.

Takšne raziskave bi lahko prispevale k preprečevanju izseljevanja oseb, ki jih potrebujemo v Sloveniji, zlasti visoko izobraženih (t.i. bega možganov). Kot možnosti vidimo:

- raziskavo o nameravanih izselitvah brezposelnih oseb,
- raziskavo o migracijskih tokovih iskalcev zaposlitve, ki so zaposlitev iskali skozi evropski Portal za zaposlitveno mobilnost⁹ (do sedaj je bilo v izmenjavo podatkov vključenih približno 900 oseb v Sloveniji) in
- ponovitev raziskave o begu možganov, ki je bila izvedena leta 2010 med raziskovalci v Sloveniji, da bi preverili, ali so osebe, ki so se takrat nameravale izseliti, to tudi storile.

Dokler se na ravni EU ne vzpostavi sporočanje podatkov o čezmejnih dnevni delovnih migracijah (kot se predlaga v poglavju 3.1.), se te podatke lahko zbira z nacionalnimi ali transnacionalnimi raziskavami. Na SEEMIG delavnici je bilo omenjenih nekaj inovativnih raziskovalnih metod, na primer kontrola avtomobilskih tablic na mejnih prehodih in sledenje osebam zaradi ugotavljanja, kje so bile v času pogovora s pomočjo mobilnega telefona (za statistične namene se lahko odobri povezovanje telefonskih števil z davčnimi številkami podjetij in posameznikov; je pa res, da telefonsko številko imamo lahko pri tujem operaterju).

⁹ Ta portal je ustanovljen v okviru omrežja služb za zaposlovanje (EURES) (glej: http://www.ess.gov.si/eures/slovenski_eures).

- Možnosti za načrtovanje modulov že obstoječih mednarodnih raziskav (na primer v zvezi z izseljevanjem)

Dodatni periodični modul ADS na temo izseljevanja bi bil zelo dobrodošel. O tem bi se bilo treba dogovoriti na ravni EU, za realizacijo pa bi bil zadolžen Eurostat. Še zlasti zanimivo in pomembno bi bilo dobiti vpogled v razloge za izseljevanje (glej poglavje 3.2.).

Vsak modul, ki naj bi ga vpeljal Statistični urad Republike Slovenije, je treba najprej predlagati, o njem razpravljati na strokovni in vladni ravni ter ga vključiti v Srednjeročni program statističnih raziskovanj. Te programe za petletno obdobje sprejema vlada s ciljem napovedati statistično pokritje povpraševanja po podatkih, potrebnih za uvedbo politik v naslednjem srednjeročnem obdobju. Srednjeročni program je osnova za pripravo letnih programov.

- Koraki k uvedbi longitudinalne raziskave o migracijah

Postopek uvedbe longitudinalne raziskave o migracijah je odvisen od teritorialnega pokritja, ki določa denarne vire, pa tudi organizacijo/ustanovo, ki bi to raziskavo izvajala. Na ravni Slovenije bi lahko raziskavo periodično izvajal kvalificirani raziskovalni inštitut. V primeru longitudinalne raziskave bi bil vir sredstev državni proračun, s čimer bi se zagotovilo periodično ponavljanje. Raziskavo bi naročila vlada Republike Slovenije.

Druga možnost je tovrstno raziskavo vključiti v neko transnacionalno raziskavo – na primer takšno, ki jo je naročila Evropska komisija in jo je vzpostavil Eurostat ali konzorcij nacionalnih raziskovalnih inštitutov. V slednjem primeru bi se raziskava lahko začela s projektom v okviru programa EU *Obzorja 2020*.

4. AKTIVNOSTI NA LOKALNI RAVNI ZA IZBOLJŠANJE PODATKOV O MIGRACIJAH

4.1 Krepitev zmogljivosti lokalnih/regionalnih deležnikov

Načrtovana sta dva sklopa dejavnosti, ki imata kot cilj krepitev zmogljivosti lokalnih/regionalnih deležnikov:

- a. Priprava »**Smernic za lokalne in regionalne deležnike na področju zbiranja in obdelovanja podatkov o lokalnih migracijah, trgu dela in človeških virov**«. Te smernice so namenjene podpori lokalnih oblasti in njihovih partnerjev pri razvijanju napovedi prebivalstva ter oceni migracij in migracijskih trendov – zlasti glede:

- vpliv mednarodnih migracij ter posledic le-te na lokalno prebivalstvo;
- zgodnja opozorila sprememb trendov migracijskih tokov.

Smernice bodo podale splošne informacije o značilnosti migracij – od kod izvirajo, katere starostne skupine zajemajo, ipd. kar pripomore predvidevanju in razumevanju potreb prebivalstva po storitvah sedaj in v prihodnje.

Smernice bodo prilagojene uporabnikom, ki se poprej s tovrstnim delom še niso srečevali, kakor tudi tistim, ki so bolj izkušeni ter zgolj iščejo tehnične podrobnosti o tem, kako uporabljati posamezne vire informacij. Namenjene bodo tudi tistim, ki imajo strateške interese na področju migracij, kakor tudi raziskovalcem s področja raziskovanja podatkov.

- b. Treningi lokalnih/regionalnih deležnikov glede uporabe omenjenih smernic ter o zbiranju in uporabi podatkov pri napovedih potrebnih za pripravo lokalnih/regionalnih politik in strategij, ki temeljijo na podatkih, podprtih z zanesljivimi podatki.

Obe dejavnosti sta medsebojno neodvisni, kar pomeni, da nista odvisni od realizacije drugih dejavnosti. Vsekakor pa je najbolj smiselno, da sta dejavnosti pripravljene tako, da omogočata sinergijo z drugimi dejavnostmi akcijskega načrta, da bi omogočale podlage za druge predvidene dejavnosti s tem da zagotovijo:

- kritični pregled uporabnosti in vrednosti uradnih popisov prebivalstva, anket in administrativnih virov, ki jih je mogoče uporabiti za informiranje lokalnega prebivalstva ter pripravo napovedi ocene migracij;
- pregled drugih možnih virov informacij in podatkov iz javnih in zasebnih delov lokalnih skupnosti, ki dopolnjujejo centralizirane državne vire.

4.2 Vzpostavitev enovitega vira regionalnih podatkov

Statistično (NUTS 3) regijo Podravje sestavlja 41 občin (LAU 2) in 7 upravnih enot (LAU 1).

Cilj Mariborske razvojne agencije (MRA) je vzpostavitev enovitega vira regionalnih podatkov (EVRP), ki bi omogočal lokalnim določevalcem hiter in celovit vpogled v podatke o prebivalstvu (vključno z migracijami), trgu delovne sile in človeških virih, kakor tudi v druge podatke, potrebne za načrtovanje in pripravo politik ter strategij razvoja na regionalnem in/ali lokalnem nivoju. EVRP bi poskrbel za zbiranje podatkov na sledečih treh nivojih: LAU 1 (upravna enota), LAU 2 (občina) in NUTS 3 (statistična regija. V kolikor pa bo to potrebno in mogoče pa tudi na teritorialnih enotah manjših od LAU2 (posamezna naselja znotraj občine). Tako bo EVRP lokalne/regionalne oblasti oskrboval s

podatki potrebnimi za pripravo dokumentov za učinkovite storitve, področje kohezije in lokalni ekonomski razvoj.

Glede na dejstvo, da podatke zbirajo različne inštitucije, kot so upravne enote (7 enot v regiji), zavodi za zaposlovanje (2 področni enoti, s skupno 7 podenot v regiji), Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ena regionalna enota, s štirimi podenotami), Davčna uprava RS (z dvema regionalnima enotama in dvema podenotama, od katerih ima ena še dodatno podenoto) in drugi, se bo EVRP osredotočal na zbiranje podatkov od teh inštitucij, da pridobi celovit regionalni pregled podatkov.

Tako bo EVRP imel možnost pregleda metodologij, ki jih različne inštitucije uporabljajo pri zbiranju podatkov, s čimer bo EVRP sposoben revidirati metodologije, da bi lahko podatki bili med seboj primerljivi.

EVRP bo prav tako imel vlogo povezovanja različnih regionalnih in državnih inštitucij zadolženih za zbiranje in obdelavo podatkov. V primerih, ko so določeni podatki, ki se zbirajo na državnem nivoju, potrebni, vendar jih regija nima, bo prav ERVP tisti, ki bo stopil v stik s primerno inštitucijo, glede posredovanja potrebnih podatkov.

Hkrati pa bo EVRP imel možnost podajanja točnih in ažurnih regionalnih podatkov nacionalnim inštitucijam, v kolikor bi jih le-te potrebovale.

Glede na morebitne potrebe po pridobivanju lokalnih/regionalnih podatkov, ki se ali ne zbirajo, oziroma se zbirajo periodično v intervalih, ki za določene lokalne/regionalne potrebe niso dovolj pogosti, bi EVRP bil usposobljen za izvajanje raziskav, s ciljem pridobivanja lokalnih/regionalnih podatkov. Pri tem bo svoje dejavnosti pripravil skladno z izkušnjami pridobljenimi preko implementiranih pilotnih vprašalnikov v okviru projekta SEEMIG.

Ob že omenjenih demografskih podatkih, migracijskih podatkih in podatkih za trg dela in človeške vire, pa bo EVRP zbiral tudi podatke o regionalnih podjetjih, naravnih območjih, kulturni dediščini in drugo, s čimer bo postal EVRP resnična točka VSE-NA-ENEM-MESTU, kar se tiče regionalnih podatkov.

EVRP bo redno posodabljala podatkovne baze, da bodo podatki točni in ažurni, skladno z dejanskimi možnostmi, prav tako pa bo EVRP skrbel za vzdrževanje podatkovne baze, kakor tudi procesiranje regionalnih podatkov.

Nadalje bo EVRP organiziral tudi izobraževanja/usposabljanja za lokalne/regionalne deležnike s področja zbiranja podatkov, ki bodo uporabljeni za napovedi prihodnega stanja in pripravo lokalnih/regionalnih strateških dokumentov, ki bodo podkrepjeni s kakovostnimi in zanesljivimi podatki.

EVRP bo tako:

- Zbiral podatke, ki jih zajemajo druge inštitucije, s ciljem ustvarjanja točke vse-na-enem-mestu za podporo lokalnim in/ali regionalnim oblastem, saj bodo te imele dostop do podatkov EVRP;
- Skrbel za zbiranje določenih podatkov za lokalne/regionalne potrebe, ki se jih še ne zbira, ali pa se jih zbira v preredkih periodičnih intervalih. S tem bo EVRP poskrbel za točnejše in časovno primerno uvrščene podatke, ki bodo zadostili potrebam lokalnih/regionalnih oblasti;
- Obdelovanje in analiza zbranih podatkov;

- Priprava splošnih in specifičnih regionalnih poročil in druge dejavnosti za zbiranje podatkov;
- Poročanje ažurnih informacij na NUTS 3 nivoju, razčlenjene na podatke za LAU1 in LAU2 (ter glede na potrebe in možnosti tudi na manjše teritorialne enote);
- Usposabljanje lokalnih deležnikov za uporabo podatkov v procesu pripravljavanja na podatkih temelječih politik in strategij;
- Usposabljanje lokalne administracije glede kakovosti zbiranja podatkov.

MRA bo z namenom vzpostavitve EVRP izvedla sledeče dejavnosti:

1. vzpostavila delovno skupino (strokovnjaki MRA);
2. iskanje virov financiranja vzpostavljanja, upravljanja in delovanja EVRP;
3. izvedla pregled deležnikov v Podravski regiji, identificirala njihove potrebe po podatkih (zbiranje specifičnih podatkov, potrebe po obdelovanju podatkov in potrebe po analizi podatkov);
4. vzpostavitev podatkovne baze: glavni izziv bo poskrbeti, da bo sistem podatkovne baze kompatibilen z nacionalnimi (kakor tudi internacionalnimi) podatkovnimi bazami, od koder se bodo zajemali podatki za EVRP ter avtomatizacija sistema;
5. zbirala podatke različnih inštitucij na nacionalnem kakor tudi regionalnem in lokalnem nivoju:
 - a. sklenjen sporazum o sodelovanju med relevantnimi inštitucijami o posredovanju podatkov;
 - b. zbiranje podatkov pri različnih inštitucijah;
 - c. priprava lokalnih/regionalnih raziskav za zbiranje podatkov, ki jih partnerske inštitucije ne zbirajo/posredujejo;
6. testiranje sistema;
7. zagon EVRP;
8. delovna skupina bo nadaljevala z vsakodnevnim delom EVRP:
 - a. redno posodabljanje podatkov (v intervalih, ko je posodobitev mogoča) ter tehnično vzdrževanje baze podatkov
 - b. obdelovanje podatkov (priprava splošnih poročil za Podravje, priprava specifičnih poročil, scenarijev...)
 - c. organiziranje izobraževanj/usposabljanj deležnikov o uporabi EVRP točke kot podlage za pripravo scenarijev regionalnega in lokalnega načrtovanja
 - d. po potrebi zbiranje dodatnih podatkov, preko lokalnih/regionalnih raziskav, ki temeljijo na izkušnjah pilotnih aktivnosti projekta SEEMIG

Med glavne izzive zagotovo spada financiranje zagona, delovanja in vzdrževanja EVRP. MRA je vključila vzpostavitev EVRP v regionalni razvojni načrt 2014-2020 za Podravje ter koordinirala težnje po vzpostavitvi tovrstne točke z združenjem regionalnih razvojnih agencij. S tem ima regija podlage, da lahko financira delovanje EVRP v prihodnjem finančnem obdobju.

4.3 Vstopna točka migrantom

Po zgledu primera dobre prakse, ki smo ga v okviru projekta SEEMIG prepoznali v italijanski regiji Trenutno, smo v Podravju zainteresirani za vzpostavitev vstopne točke za migrante, ki bi zagotavljala potrebne storitve za podporo migrantom. Hkrati pa bi se na tej točki zbirali tudi relevantni podatki o migrantih, ki bi dopolnjevali že obstoječe baze podatkov. Poudarek bi bil na popisu dejanskih znanj in kompetenc migrantov in ne zgolj tistih, ki so identificirani preko prijave za delovno mesto (saj se v tovrstnih primerih običajno prikaže zgolj minimum kompetenc, nujno potrebnih za opravljanje prijavljenega delovnega mesta).

4.4 Načrtovanje raziskav na lokalnem nivoju

Za potrebe lokalnih oblasti bi se izvajale raziskave in ankete, ki bi bile ključna pod-dejavnost vzpostavljanje EVRP, kjer bi že izvedena pilotna dejavnost projekta SEEMIG služila kot primer, kako razviti potrebno metodologijo. Glede na izvedeno dejavnost in razvito metodologijo, bi se vzpostavilo sodelovanje s projektnimi partnerji vključenimi v pilotno dejavnost projekta SEEMIG, da bi bilo na podlagi njihovih izkušenj moč razviti čim kvalitetnejšo metodologijo za izvedo anket/raziskav v lokalnem okolju. Hkrati pa bi se s pomočjo izkušenj projektnih partnerjev vključenih v pilotno dejavnost projekta SEEMIG razvila metodologija, ki bo prilagojena manjšim teritorialnim enotam, saj so te ciljno območje, kjer bi EVRP izvajal aktivnosti.

5. MOŽNOSTI ZA UVEDBO

Tabela 3: Načrt uvedbe predlogov iz Akcijskega načrta

Aktivnost		2015				2016				2017				2018				2019				
		Q 1	Q 2	Q 3	Q 4	Q 1	Q 2	Q 3	Q 4	Q 1	Q 2	Q 3	Q 4	Q 1	Q 2	Q 3	Q 4	Q 1	Q 2	Q 3	Q 4	
Podatkovna baza	SEEMIG																					
	Nacionalna																					
	Lokalna																					
	1. Enovit vir regionalnih podatkov																					
	a. vzpostavitev delovne skupine																					
	b. dejavnosti za zagotavljanje financiranja vzpostavitve in delovanja EVRP																					
	c. mapiranje deležnikov, identificiranje potreb																					
	d. zasnova podatkovne baze																					
	e. zbiranje podatkov – dogovor z inštitucijami																					
	f. zbiranje podatkov – lokalne/regionalne raziskave																					
	g. testiranje sistema																					
	h. začetek delovanja EVRP																					
	i. dnevno delo																					
	j. redno zbiranje in procesiranje podatkov																					
	k. poročila, raziskave																					

Sestanki s strokovnjaki in/ali deležniki iz relevantnih institucij

A. Individualni sestanki/kontakti (po kronološkem vrstnem redu):

Janja Povhe, Statistični urad Republike Slovenije, zunanja strokovnjakinja na projektu SEEMIG (10. in 13. januarja 2014)

Mag. **Danilo Dolenc**, Statistični urad Republike Slovenije, Sektor za demografske in socialne statistike, Oddelek za demografske statistike in življenjsko raven (vodja) (7. in 9. januarja 2014)

Jadranka Kos, Ministrstvo za notranje zadeve; Direktorat za upravne notranje zadeve, migracije in naturalizacijo (8. januarja 2014)

Alenka Colja, Ministrstvo za notranje zadeve; Direktorat za upravne notranje zadeve, migracije in naturalizacijo; Sektor za registracijo prebivalstva in javne listine (vodja) (8. januarja 2014)

Neli Komar Novak, Ministrstvo za finance; Davčna uprava Republike Slovenije, Generalni davčni urad (8. januarja 2014)

Irena Svetin, Statistični urad Republike Slovenije, Sektor za demografske in socialne statistike (8. in 13. januarja 2014)

Erika Žnidaršič, Statistični urad Republike Slovenije, Demografija in socialne statistike (vodja) (12. februarja 2014)

B. Delavnica, 26. marca 2014 (SEEMIG delovni paket 6)

Dr. **Damir Josipovič**, Inštitut za narodnostna vprašanja, višji raziskovalec

Gregor Malec, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Direktorat za trg dela in zaposlovanje, Sektor za zaposlovanje, socialno podjetništvo in migracije

Klavdija Gornik, Mariborska razvojna agencija, Regionalni razvoj

Mag. **Danilo Dolenc**, Statistični urad Republike Slovenije, Sektor za demografske in socialne statistike, Oddelek za demografske statistike in življenjsko raven (vodja)

Nuška Brnot, Statistični urad Republike Slovenije, Sektor za demografske in socialne statistike, Oddelek za demografske statistike in življenjsko raven

Mag. **Marjana Fras Zorec**, Mesto Maribor, Oddelek za javni red in tujce

Majda Hostnik, Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, Info točka za tujce

Sonja Bezjak, Arhiv družboslovnih podatkov

6. IZVEDLJIVOST

Vzdrževanje SEEMIG transnacionalne podatkovne baze tudi po koncu projekta SEEMIG bi bilo izvedljivo, če bi Evropska komisija ali kak drug vir zagotovili finančna sredstva.

Vzpostavitev EVRP je del regionalnega razvojnega načrta za obdobje 2014-2020, s predvidenimi financami, ki bi omogočile delovanje EVRP v obdobju po zaključku projekta SEEMIG.

7. VIR

Zakon o prijavi prebivališča (2001). *Uradni list Republike Slovenije*, št. 59/2006 (uradno prečiščeno besedilo) in 111/2007.

Tabela 1: Preglednica aktivnosti v zvezi z transnacionalno bazo podatkov (delovni paket 4)

Aktivnosti	Raven ukrepanja	Relevantni deležniki	Pravna podlaga	Prejšnji poskusi tovrstnega ukrepanja? Če da, zakaj ni bilo izvedeno?	Možne težave	Rang predloga
Morebitna ustanovitev nacionalne razvojne podatkovne baze s podatki o migracijah, trgu dela in človeškem kapitalu	Nacionalna	Javni inštitut v sodelovanju s Statističnim uradom Republike Slovenije in Ministrstvom za notranje zadeve	Ni potrebna.	Ni znan.	Financiranje (bila bi potrebna namenska sredstva). Verjetna (ne nujno kot formalna nacionalna podatkovna baza) samo v povezavi s transnacionalno podatkovno bazo.	
Možna vzpostavitev lokalnih podatkovnih baz o migracijah, trgu delovne sile in človeških virih: vzpostavitev pisarne enovitega regionalnega vira podatkov (točke vse na enem mestu za relevantne regionalne podatke)	Regionalni/ lokalni	Regionalne in lokalne oblasti	Regionalni razvojni načrt, dogovor z odgovornimi ministri	Tovrstne dejavnosti so bile v preteklosti že predvidene in uvodna faza je bila izvedena, vendar določene organizacije niso bile pripravljene deliti informacij, ki jih zbirajo, tako da dejavnost ni bila izvedena. Začeti so bili pogovori z odgovornimi ministri in soglasje je bilo pridobljeno.	Nasprotovanje s strani nacionalnih inštitucij, ki pokrivajo dotično področje, saj bi morda videle EVRP kot morebitno konkurenco na njihovem področju dela. Financiranje.	2
Krepitev zmogljivosti lokalnih/regionalnih deležnikov (Smernice za lokalne in regionalne deležnike na področju zbiranja in obdelovanja podatkov o lokalnih migracijah, trgu dela in človeških virov ter izvedba treningov)	Regionalni/ lokalni	Regionalne in lokalne oblasti	Ni potrebno	-	-	1
Vzdrževanje SEEMIG transnacionalne podatkovne baze tudi po koncu projekta SEEMIG	Nacionalna; transnacionalna	Javni inštitut v sodelovanju s Statističnim uradom Republike Slovenije in Ministrstvom za notranje zadeve	Ni potrebna.	Ni znan.	Financiranje (bila bi potrebna namenska sredstva).	3

Tabela 2: Preglednica predlogov Sinteznega poročila delovnega paketa 4

Vrsta vira podatkov	Aktivnosti	Raven ukrepanja	Relevantni deležniki	Pravna podlaga	Prejšnji poskusi tovrstnega ukrepanja? Če da, zakaj ni bilo izvedeno?	Možne težave	Rang predloga
Administrativni viri podatkov	• Koraki za izboljšanje postopka zbiranja podatkov, povečanje zasetja in kakovosti podatkov ter posodabljanja podatkovnih baz: - Odkrivanje slovenskih državljanov in tujcev v Sloveniji, ki se niso odjavili ob izselitvi v tujino: ➤ Nižji davek na nepremičnine za nerezidente. ➤ Nižji komunalni prispevki za nerezidente. ➤ Akcije osveščanja glede odjave. ➤ Odkrivanje oseb, katerim ni bilo možno vročiti uradne pošte. ➤ Preverjanje oseb, ki slovensko pokojnino prejemajo v drugi državi. ➤ Preverjanje prebivalcev, katerim se socialni transferji nakazujejo v druge države. ➤ Preverjanje prebivalcev, ki ne koristijo zdravstvenih in izobraževalnih storitev, a bi se pričakovalo, da bi jih koristili. ➤ Izbris tistih oseb iz Centralnega registra prebivalstva, ki so presegle določeno starost.	Nacionalna, lokalna.	Vlada Republike Slovenije; Ministrstvo za notranje zadeve; Ministrstvo za finance; lokalne oblasti; Pošta Slovenije; Statistični urad Republike Slovenije; Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije; Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.	Zakon o prijavi prebivališča	Kazen za neodjavo prebivališča v višini 400-1.200 EUR.	Nezadosten interes nacionalnih in lokalnih oblasti za sprejem potrebne zakonodaje. Financiranje.	1

	- Zbiranje podatkov o čezmejnih dnevni delovnih migracijah, najbolj z osrednjo bazo podatkov na Eurostatu	Transnacionalna, bilateralna.	Zavod za zaposlovanje Republike Slovenije, držav članic EU in njihovih sosednjih držav; Statistični urad Republike Slovenije in drugih držav članic EU (in morda tudi njihovih sosednjih držav); Eurostat	Morali bi jo sprejeti.	Zavod za zaposlovanje Republike Slovenije prostovoljno in nesistematično izmenjuje podatke o čezmejnih dnevni delovnih migracijah iz Slovenije z zavodi za zaposlovanje sosednjih držav. Vzpostavljeno je dobro sodelovanje z avstrijskim zavodom za zaposlovanje.	Odsotnost pobude. Nepripravljenost na ravni EU sprejeti ustrezno regulativo. Nepripravljenost Eurostata, da bi aktivno sodeloval. Nepripravljenost zavodov za zaposlovanje nekaterih EU in sosednjih držav za sodelovanje.	2
	• Koraki za izboljšanje ocen; primer števila izseljenih oseb: - Aktivnosti, navedene pod »Odkrivanje slovenskih državljanov in tujcev v Sloveniji, ki se niso odjavili ob izselitvi v tujino« - Ustanovitev sistema medsebojnega obveščanja o umrlih državljanih drugih držav	Glej pod »Odkrivanje slovenskih državljanov in tujcev v Sloveniji, ki se niso odjavili ob izselitvi v tujino« Transnacionalna	Glej pod »Odkrivanje slovenskih državljanov in tujcev v Sloveniji, ki se niso odjavili ob izselitvi v tujino« Ministrstva za notranje zadeve	Glej pod »Odkrivanje slovenskih državljanov in tujcev v Sloveniji, ki se niso odjavili ob izselitvi v tujino« Skleniti je treba bilateralne (regionalne) sporazume.	Glej pod »Odkrivanje slovenskih državljanov in tujcev v Sloveniji, ki se niso odjavili ob izselitvi v tujino« Med številnimi državami je vzpostavljena praksa bilateralnega obveščanja.	Glej pod »Odkrivanje slovenskih državljanov in tujcev v Sloveniji, ki se niso odjavili ob izselitvi v tujino« Morebiten nezadosten interes nekaterih držav.	

Anketa o delovni sili	• Koraki za vključitev dodatnih vprašanj v zvezi z izseljevanjem ali delovnimi migracijami - Možna dodatna vprašanja v zvezi z namenom izseliti se: »Ali ste kdaj pomislili na to, da bi poiskali zaposlitev v drugi državi?«, »V kateri državi?«, »Ali trenutno iščete zaposlitev/delo v tujini?«, »V kateri državi?«, »Kaj je razlog za to?« itd.		Organizacija, ki izvaja ADS (Statistični urad Republike Slovenije) in/ali organizacija, ki izvaja anketo Slovensko javno mnenje (Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij)	Pravna podlaga za Anketo o delovni sili in/ali anketo »Slovensko javno mnenje«	Obstaja praksa dodajanja vprašanj osnovnim vprašalnikom.	Pripravljenost intervjuvancev za sodelovanje v terenskih raziskavah v Sloveniji v zadnjem času upada, dolžina vprašalnika pa močno vpliva na pripravljenost za sodelovanje. Financiranje.	
Raziskave, ciljane na populacijo migrantov	• Raziskava o izseljevanju slovenskih državljanov med - brezposelnimi, - iskalci zaposlitve prek EURES-a, - raziskovalci (ponovitev raziskave).	Nacionalna, regionalna	Zavod za zaposlovanje Republike Slovenije; Inštitut za ekonomska raziskovanja ali druga organizacija z ustreznimi referencami.	Še ne obstaja.	Raziskava med raziskovalci v Sloveniji o begu možganov (izvedena leta 2010).	Financiranje. Nezadosten interes.	
	• Raziskava o namenu izseliti se, med: - brezposelnimi, - celotnim prebivalstvom v aktivni dobi	Nacionalna, regionalna	Zavod za zaposlovanje Republike Slovenije, druga organizacija z ustreznimi referencami.	Še ne obstaja.	Raziskava med raziskovalci v Sloveniji o begu možganov (izvedena leta 2010).	Financiranje. Nezadosten interes.	
	• Raziskava o čezmejnih dnevni delovnih migracijah	Nacionalna, regionalna, transnacionalna	Zavod za zaposlovanje Republike Slovenije, druga organizacija z ustreznimi referencami, druga ustanova (odvisno od ankete).	Še ne obstaja.	Nobena (kolikor vemo).	Ustrezna metoda raziskovanja. Financiranje. Nezadosten interes.	
	• Možnosti za načrtovanje modulov že obstoječih mednarodnih raziskav: - modul (ADS) o razlogih za emigriranje	Transnacionalna	Eurostat, nacionalni statistični uradi.	Pravna podlaga za konkretno anketo.	Obstaja praksa dodajanja modulov osnovnim vprašalnikom.	Odločitev na ravni Eurostata, da ni potrebe po takšnem modulu.	3

Jointly for our common future